

veteres configebant, ut suprâ nos aliquid timeremus, *Soirentque ii, quibus innocencia nisi metu non placet, in tanta audacia scelerum aliquid esse, adversum quod nemo sibi satis potens videatur.* Eosque, qui hodie in rerum culmine, sive cumulo essent, cras in tumulo esse posse, atque adeo omnem animi tumorem deponere debere, ut idem Seneca (b) in Tragediis iterum monet, sic inquit:

*Vos, quibus Rector maris, atque terræ
Jus dedit magnum necis, atque vitæ,
Ponite inflatos, tumidosque vultus,
Quicquid à nobis minor extimescit,
Major hoc vobis Dominus minatur:
Omne sub Regno graviore Regnum est.*

Et Ovidio (c)

*Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
Non sit ut inferius, suppositumque Deo.*

19 Quæ sanè terrena, ac temporalia hominum Regna, tantum abest, ut quicquam de sua dignitate, vel duratione ob hanc, quàm suademus, in divinum, submissione diminuunt, ut potius hinc suam auctoritatem, consistentiam, atque incrementum petere debeant, ut de Romanis loquens dixit Horatius (d), sic canens de Roma:

*Diis te minorem quod geris, imperas;
Hinc omne principium: huc refert exitum.*

Et graviter monuit Valerius Maximus (e) inquit: *Sacris imperia servire debere ita se humanarum rerum futura regimem existimantia, si divinæ potentie bene, atque constanti fuerint famulata.*

20 Quem locum expendens, & extendens D. August. (f) magis adhuc ad rem, de qua agimus, inquit, Reges tum demum felices dici posse: *Si justè imperant: si inter linguas sublimiter honorantium, & obsequia nimis humiliter salutantium, non extolluntur, sed se homines esse meminerunt: si suam potestatem ad Dei cultum maxime dilatandum Majestati ejus famulam faciunt: si Deum timent, diligunt, colunt. Si plus amant illud Regnum, ubi non timent habere consortes: si tardius vindicant, facile ignoscunt. Si eandem vindictam pro necessitate regendæ, tuendæque Reipublicæ non pro saturandis inimicitiarum odiis exerunt: si eandem veniam non ad impunitatem iniquitatis, sed ad spem correctionis indulgent. Si quod asperè coguntur plerumque decernere, misericordie lenitate, & beneficiorum largitate compensent: si luxuria tanto est eis castigatio, quanto posset esse liberior: si malunt cupiditatibus pravæ, quàm quibuslibet gentibus imperare.*

Et si hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, sed propter caritatem felicitatis æternæ. Si pro suis peccatis, humilitatis, & miserationis, & orationis sacrificium Deo suo vero immolare non negligunt. Hæcenus Augustinus, cujus verba omnibus Regibus memoriæ mandanda meritò Sapiens ille Rex Alphonsus apud Panormitanum (g) dicere solitus erat. Neque eorum oblitus videtur D. noster Rex Philippus II. qui *Prudentis* cognomen promeruit; cum vivens has virtutes, quas in verò & Christiano Principe Augustinus requirit, ad unguem expleverit, & moriens, illa verba protulisse feratur: *Tu solus Dominus, Tu solus Altissimus*: quibus prolatiæ piæ animam exhalavit, quam jam Purgatorii ignibus obrizatam, cœloque receptam, sunt qui ex aliquibus non contemnendis rationibus, ac revelationibus (h) tradant.

21 Dispari à Juliani Apostatæ exitu, qui cum vivens, in Christum Dominum, Christianosque omnes tumide, ac temerè rebellasset, moriens, ex vulnere, quod in bello, quod contra Persas gerebat, accepit, cava manu sanguinem hausit, atque eum in cœlum, veluti Christum conspiciens, conjecit, perinde, ac suæ cædis causam in eum referret; & ita blasphemio ore vociferatus, *Vicisti Galilæe, vicisti, saturare Nazarene*, perfidum spiritum misit, ut Sozomenus, & alii (i) commemorant.

22 Ex quibus concluditur, solum Christum verum, & absolutum rerum omnium Dominum esse, & appellari mereri. Qui tamen pro maxima in gloriosam, atque immaculatam Virginem Matrem suam dilectione, idem ei nomen communicare voluisse videtur. Nam *Maria*, juxta sententiam D. Hieronymi (k), sermone Syro *Domina* nuncupatur. Et ad hoc respiciens Arnoldus (l) Carnotensis, sic ait: *Maria lingua Syriaca Domina dicitur. Christus Dominus, Maria Domina. Et licet ipsa se Christi profiteatur Ancillam; hoc servitutis genus, omni Regno sublimius esse intelligit: constituta quippè est, super omnem creaturam, & quicumque Jesu curvat genu, Matrì quoque pronus supplicat, & filii gloriam cum Matre non tam communem judico, quam eandem.*

EM-

(b) Senec. in *Thyest.*

(c) Ovid. 4. *Fast.*

(d) Horat. 3. *carm. Ode 6.*

(e) Valer. Max. lib. 1. cap. 1. §. 9.

(f) D. Aug. lib. 1. de *Civitat. Dei*, cap. 24.

(g) Panorm. in lib. de *diab. & fact. Reg. Alph. Neap.*

(h) Moura de *incant.* pag. 162. Euseb. Nieremb. in *tract. de caus. malorum publ.*

(i) Sozom. Eutrop. & alii apud Baron. ann. 363. num. 56. *camer.* 1. sub. cap. 59.

(k) D. Hier. in *Matth.* cap. 1.

(l) Arnold. de *laud. Virgini.*

EMBLEMA III.
SUPERBORUM PRINCIPUM TYPUS.

*Vibrantem radios Salmonea, Numina Divum
Mentitum, & Superi tela trisulca Jovis:
Non tulit Altitonans furtiva sorte tumentem,
In cineremque adigit, Tartara in ima ruit.
Et dubitabis adhuc turgentia subdere magno
Colla Deo, quisquis Sceptra superba quatis?*

COMMENTARIUS.

1 D magis compescendam vanam terrenorum Principum gloriam, sive superbiam, opportunum duxi hanc ipsi Salmonei Regis Elidæ, sive fabulam, sive historiam, quam præsens Emblema præfiguratur, ob oculos ponere. Qui, ut plures Auctores, & præsertim Hyginus (a) scripsit, Æoli filius fuit, Sisyphi frater, & in id stultitiæ processit, ut tonitrua, & fulmina Jovis imitari ausus, curruum rotas æreis canthi obmunitas, super pontem æneum, quem construxerat, agitaverit, & sedens in quadriga, immissisque in populum facibus, plures ex suis civibus neci dedit. Quosque, ob id à Jove fulmine ictus, temeritatis, tumiditatisve suæ justam pœnam persolvit. Et ut Hadrianus Junius ex Symmacho, & aliis (b) ostendit, causam fecit Adagio *Salmoneus alter*, quod paræmiæ specie usurpatur, de supra modum superbo, & elato. Nec desunt qui autument, quiddam pyrii pulveris simile, quo hodie in Bombardis utimur, adinvenisse, quo Jovis fulmen imitaretur.

2 Et hoc est, quod tangit Valer. Flacc. (c) dum in sua Argonautica, inquit:
*Salmoneus nondum ille furens, cum fingeret alti
Quadrifida trabe tela Jovis.*
Et latius prosequitur Virgilius (d) de eodem in inferno pœnas hujus superviæ luente, sic canens:
*Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas,
Dum flamas Jovis, & sonitus imitatur Olympi.
Quatuor hic irvectus equis, & lampada quatiens,
Per Grajum populos, mediæque per Elidis urbem
Ibat ovans, Divumque sibi poscebat honorem.*

B 2

(a) Higin. *cap. 61. Junius Adag. 1. cent. 2. Car. Steph. in dict. Post. & alii passim.*

(b) Junius inter *Adag. Erasm. pag. 310. Hieron. Ma-*

gus lib. 1. Misc. cap. 1.

(c) Valer. Flacc. lib. 1. *Argon.*

(d) Virgil. *Æneid. 6.*

De-

Concidere has sic magna fuit censu, virisque
 Perque decemvotuit tantum dare sanguinis annos,
 Nunc humiliveteres tantummodo Troja ruinas,
 Et pro divitis, tumulos ostendit avorum
 Clara fuit Sparta: Magnae viguere Mycenae,
 Necnon & Ceropis, necnon Amphionis arces.
 Vile solum Sparta est, altae cecidere Mycenae;
 Oedipodionae vid sunt nisi nomina Thebae?
 Quid Pandione restant nisi nomen Athenae? &c.
 Si queras Hecem & Burim Acheidos urbes,
 Invenies sub quis, & adhuc ostendere nautae
 Inclinata soles cum mœnibus oppida mersis.

25 Idem, quod in Regibus, in ediciis, in urbibusque contingit, pari modo in ipsis Regnis, & Imperiis, atque in famigeratis illis quator mundi Monarchiis contigisse, & quotidie contingere videmus, cum eisdem casibus, ictibus, salibusque subjaceant, suosque periodos, & vicissitudines habeant, non tam ob circuitus qui intra Lunam sunt, vel aliarum stellarum decreta, vanosvè, ac superfluos discursus, quos, post Aristotelem, & Ptolemeum, Peucerus, Munsterius, & alii (a) Recentiores Politici acere solent, quam quòd mortalia sint omnia opera mortalium, ut rectè Laëtantius Firmianus animadvertit, & Deus illa pro libito, sive ludibrio suae voluntatis, aut voluptatis, aequè, ac aetera, mutare soleat, & propter peccata, ac diversos dolos, aliasvè nobis occultas rationes, le gente in gentem transferre, ut pluribus sacrae Scripturae (x) locis docemur.

26 Inter quas, illa satis sufficiens est, quòd cum sit omnium rerum auctor, & actor, aeterna & provida mens, quae caelorum prenes orbis, quae syderum inaequales cursus, quae elementorum alternas vices, quae denique omnes res superas inferas creat, temperat, moderatur, atque gubernat, vel ad hanc potentiam ostendendam, tamquam omnium Dominus, Regna ab aliis auferre, & aliis dare pro libito potest, neque est qui ei possit imputare, si perierint Nationes, quas ipse fecit, ut Salomon (y) docet, & latius Abulensis, Lorinus, & Justus Lipsius (z) animadvertunt.

27 Qui idem (a) alio in loco, hoc ipsi naturae rerum etiam attribuit, quibus veluti insitum est, ut vel ex eo ipso quòd creentur, retrocedant, sic inquit: Magna Imperia limites suos habent, quòd cum venerunt, sistat, retroeunt, ruunt, atque ut ferro consumens quaedam rubigo per naturam adgnata est; ligno eedens caries, aut teredo; sic animalibus, oppidis, Regnis, internae, & suae causae pereundi. Quod sumere potuit ex Seneca (b), qui non minus aptè ad rem, de qua agimus, ita habet. Nihil privatim, nihil publicè stabile est: tam hominum, quam urbium fata volvantur. Omnes quae usquam rerum potuntur urbes, quaeque aliorum Imperiorum magna sunt decora, ubi fuerint aliquando quaeretur. Enumerare omnes fatorum vias longum est: hoc unum dico, omnia mortuam opera mortalitate damnata sunt, inter peritura vivimus. Saepè majori fortunae locum fecit injuria: multa ceciderunt, ut altius surgant.

28 Neque abest Manilius (c), qui omnia supradicta complexus, cuncta, quae nobis magna, & duratura videntur, umbram, somniumque esse, & excidii poena jam ab ipso suo ortu damnata, sic eleganter admonuit.

Quot post exadum Trojae sint eruta Regna?
 Quot capiti polii? Quoties fortuna per orbem
 Servitium, Imperiumque tulit, varièque revertit?
 Trojanos Cines in quantum oblita refovit
 Imperium? Patis Asiae jam Graecia pressa est.
 Secula dinumcare piget, quotiesque recurrens
 Lustraret mundum vario Sol igneus Orbe.
 Omnia mortalimutantur lege creata,
 Nec se cognoscunt terrae vertentibus annis,
 Exutas varias faciem per secula gentes.

29 Lucretius (d) quoque eandem hanc Regnorum, & Monarchiarum mutationem, etsi non pilae ludo, de quo nos loquimur, similem faciat, Platonem (e) tamen sequutus, ad alium alludit,

(a) Arist. Ptolom. Peucer. Munst. Verulsi, & alii apud Warenum de fader. lib. 1. ex pag. 1. Besid. de Period. Imper. Filesac. & novissimè Buxhornemur. 2.
 (x) Ecles. 10. 8. Sap. 10. Proverb. 13. Mah. 12. latè Ego de Indiar. jur. 1. tom. lib. 2. cap. 13. ex m. 52. & cap. 2. ex num. 1.
 (y) Sap. num. 12. ubi Lorin. Abulensis. sup. m. cap. 21. sup. Josue cap. 11.
 (z) Lips. lib. 1. de Constant. cap. 13.
 (a) Lips. epist. 31. ad Belgas, & dist. lib. 1. de Constant. cap. 15. & 10.
 (b) Senec. epist. 91.
 (c) Manil. 1. Astron.
 (d) Lucret. lib. 2.
 (e) Plato lib. 6. de legib.

dit, apud Athenienses in Dianae, seu Proserpinae, atque etiam in Cereris sacris usitatissimum, qui faces accendebant ex ara, easque manibus gestantes, currebant, quam poterant longissime, & incitatissime, & aliis statim tradebant. Et quorum faces extinctae erant, quivè serius ad destinatum locum pervenerant, pro victis habebantur. Cujus ludi Pausanias (f), & alii (g) plures mentionem fecerunt, & ejus in his sacris instituendi causas aperiens Muretus (h), Lucretii autem verba sic habet,

Sic rerum summa novatur
 Semper & inter se mortales mutua vivunt.
 Augescunt aliae gentes, aliae minuuntur,
 Inque brevi spacio mutantur secla animantum,
 Et quasi Cursores vitae lampada tradunt.

30 De quo etiam graviter & philosophicè disserit Justus Lipsius (i), & veluti respiciens ad hos saltus & occasus hujus, de qua agimus, pilae sic concludit: O mira & nunquam comprehensa necessitatis lex: abeunt omnia in hunc nascendi, pereundique fatalem girum, & longævum aliquid in hac machina est, nihil aeternum. Attolle, & circumfer mecum oculos, & vide rerum humanarum alternas vices, & ut in Oceano aestus. Tu surge; Tu cade; Tu impera; Tu servi; Tu occultare; Tu emerge: & eat hic rerum in se remanentium orbis, quamdiu erit ipse Orbis. Germaniferi olim fuistis? Nunc mitescite ante plerosque populos Europae. Britanni inculti, & inopes? Deliciti, ac divites Aegyptios provocate, & Sybaritas. Graecia olim floruit? Nunc jaceat; Italia Sceptrum tenuit? nunc serviat. Vos Gotbi, Vos Vandali, vos Fex barbarorum, prodeite latebris, & gentibus imperate per vices. Adeste etiam pelliti vos Scythae, & potenti manu paulisper temperate habenas Asiae, atque Europae. Sed isti ipsi mos discedite, & sceptrum relinquire illi ad Oceanum genti. Fallor enim? an Solem nescio quem novi Imperii, surgentem video ab Occidente.

31 Haecenus Justus Lipsius (k), cujus vaticinium de Dominatione gentis ad Occidentem sitae, de Hispanis intelligendum videtur, prout ipse expressius alibi indicat, inquit: Nescio quo providentiae decreto, res, & vigor ab Oriente in Occasum eunt. Et idem, multis ante Lipsium annis, vaticinatus videtur Michael Aitsingerus (l) Austriacus, multa de Hispaniae felicitate praesagiens, & eoque progressuram, Ut Antipodum fines concludat, Galliae cervices submittat, Britannia supplex classibus advolet, & Italia dextram ad ardua sceptrum porrigit.

32 Quod, licet hoc quo ista scribimus tempore, sinistris aliquibus successibus, quae peccata nostra promoverunt, retardari videatur, non est cur vel à concepta spe cadere debeamus, aut Hispaniae nationis, & Monarchiae amuli superbire, eamque, ut faciunt, despiciere possint. Alternae enim (ut vidimus) sunt vices rerum, atque ut canit Virgilius (m):

Multa dies, variusque labor mutabilis aevi
 Retulit in melius multos: alterna revisens
 Lusit, & insolido rursus Fortuna locavit.

33 Quod, vel exempi (n) Francisci Gallorum Regis hujus nominis Primi, tumidi nunc Galli, & immaturè canentes, discere possent, qui, ut graves Auctores (n) enarrant, cum Matrili captus ab Augustissimo Imperatore, ac Rege nostro Carolo V. Max. detineretur, & in pariete symbolum, quo hic Caesar utebatur, Plus ultra, scriptum legisset, subscripsit, Hodie Mibi, cras Tibi. Fortunae vicissitudinem ostendere volens, quae gloriosa illa trophaea mutare, & ab aliis in alios (ut jam ostendimus) transferre solet. Quod cum postea Imperator Piiimus perlegisset, ut se mentem sui Antagonistae percepisse indicaret, haec adjecit, Fateor me dominem. Sic noscens se bullam esse, quamvis Regia & Imperatoria Majestate prafulgidum, & pilam, qua Deus ludit, ut in nostro Emblemate habetur: Eximiamque gloriam saepius fortunae, quam virtutis esse beneficium, ut Quintus Curtius (o) scriptum reliquit.

34 Sed tempus est jam, ut manum ab hac tabula (ut est (p) in Adagio) tollamus, infinitum quippe esset, omnia, quae in hoc argumentum tendunt, velle congerere, Quae (ut verbis Ammiani Marcellini (q) utar) si scire quisquam velit, quam varia sint, & assidua, arena- rum numerum idem jam despiciens, & montium pondera scrutari poterit. Pulchrè enim Seneca (r) docet, ac monet, maxima quaeque bona sollicita esse, nec ulli fortunae minus bene, quam optimae credendum, aliaque felicitate, ad tuendam felicitatem opus esse. Unde prudens quilibet, ut prudenter idem Philosophus (s) alibi ait: Nihil improvisum habere debet; in omnia praemittendus est animus, cogitandumque, non quicquid solet, sed quicquid potest fieri.

(f) Pausan. in Atticis.
 (g) Statius 4. Sylvor. Pers. satyr. 5. Pantoja de ludis, cap. 22. num. 22. Saaved. idea 19. pag. 123.
 (h) Muret. lib. 1. de Repub. Platon.
 (i) Just. Lips. lib. 1. de Conti. cap. 16. Ego, post eum, & alios, 1. tom. de Ind. jur. lib. 2. cap. 2. ex num. 8.
 (k) Lips. de Magn. Repub. Imper. lib. 1. cap. 3.
 (l) Aitsing. in Leone Belgico in epist. delicat. pag. 2.
 (m) Virg. Aeneid. 11.
 (n) Mart. de trius in Adag. sacris, 2. tom. Adag. 459. pag. 576. Camerar. 3. tom. subcessi. pag. 155.
 (o) Curt. lib. 8.
 (p) Erasmus in Adag. pag. 502.
 (q) Ammian. Marcel in fin. lib. 22.
 (r) Senec. de brev. vitae cap. 17.
 (s) Idem epist. 41.